

ДЖЕЙМС РАМЗЕЙ УЛМАН ДЖЕНТЪЛМЕНЪТ ОТ ЧОМОЛУНГМА

Превод от английски: Захари Рашков, 1960

chitanka.info

Към пладне на 29 май 1953 година двама алпинисти — Едмунд Хилари и Тенсинг Норгей^[1] — стъпиха на връх Еверест и останаха там петнадесет минути. Подобно на всички покорители на върхове, когато стигнат своята цел, те си стиснаха ръцете, направиха снимки, полюбуваха се на изгледа и поеха обратния път. Долу ги очакваше съвсем различен свят от този, който бяха оставили. Това се отнася по-специално за Тенсинг. Той се изкачи на Еверест като обикновен човек, а слезе герой. И може би не по-малко от всеки друг човек в историята той изживя всички радости и изпитания, отредени за героя.

Трудно е за хората от Запада да разберат какво представлява днес Тенсинг за Изтока. Вероятно най-подходящо е да се сравни той с Чарлз Линдберг, но дори Линдберг на върха на своята слава не беше предмет на истинско боготворение. Днес за милиони хора Тенсинг е живо божество, превъплъщение на Сива или Буда. За други милиони, достатъчно просветени, за да смесват хората с боговете, той е изключителен смъртен човек. В преносен и буквален смисъл Тенсинг, изкачвайки се на Еверест, се изкачи на самото небе. В действителност той е първият човек в Азия, излязъл от простия народ, достигнал световна слава. Други хора от Азия виждаха в неговия подвиг не само покоряване на най-високия връх, но и светло предзнаменование за себе си и бъдещето на своя свят. И неговото име е влязло в приказките и песните, които могат да се чуят във всички кътчета на Изтока. То стана легенда и мит.

Ето го гордо изправен с кислородна маска — Тенсинг — героят, легендарният Тенсинг — безлик символ, издигнал ледокоп и знамена на върха на земята. Твърде е възможно, че именно този негов образ ще се запази най-дълго в паметта на хората. Но под кислородната маска и подплатените дрехи далеч от победните възгласи и ликуващия народ има друг Тенсинг — точно за този Тенсинг той сам разказва в своята книга. „Аз си оставам все същият, старият Тенсинг“ — казва той към края. И за щастие това е вярно, защото „старият Тенсинг“ без ореола на легендите, е сам по себе си забележителна личност.

Обикновено описват покорителят на Еверест като дребен човек, но това не е вярно. До високия Хилари той може да изглежда така, но в действителност той е над среден ръст и съразмерно развит. Думата „дребен“ е неподходяща и за неговия душевен мир. У него няма нито ограниченост, нито тесногърдие, нито недодяланост, нищо от това, с

което е свързана нашата представа за селянина или планинеца. До известна степен това се отнася и за всички шерпи. Въпреки че те живеят примитивно и повечето от тях са неграмотни (шерпският език няма писменост), но поради особения характер на работата си и дългогодишния контакт с външния свят шерпите са станали истински елит всред хималайските планинци. А Тенсинг е елитът на този елит. Той има приятна външност и прекрасен характер. Лицето му е одухотворено, очите ясни и живи, езикът и умът остри, усмивката обаятелна. Може любимите му питиета да са чай или родният му *чанг*, но той самият е шампанско — постоянно кипи от енергия. В него има лекота и оптимизъм и въобще онази неуловима същина, наречена качество.

Тенсинг е пътешествувал доста, посетил е разни страни и е научил немалко езици. Той обича хубавата храна, хубавото облекло, хубавия живот и веселата компания. Той е твърде любознателен и жаден за нови преживявания. Някои негови характерни черти са придобити, но той е запазил и своите природни качества. У него няма нито следа от фалша, който така често съпътствува неочаквания успех. „Старият“ и „новият“ Тенсинг в еднаква степен притежава вкус и благородство, вежливост и грация. Той е не само роден планинар, а и джентълмен.

Неговият нов дом в Дарджилинг кипи от живот. Всичко се направлява от жена му Анг Ламу, закръглена и енергична жена, с проницателни очи и момински смях. Той има две дъщери, две племенници, цяла сурия сестри, братовчеди, зетьове и братовчеди на зетьовете, а освен това в къщата постоянно има не съвсем определени гости (и братовчеди на гостите), които влизат и излизат, когато си пожелаят. Навсякъде шарят кучета. Масите и стените са отрупани с албуми за изрезки от вестници, фотографии и сувенири. Често от горния етаж долитат молитвено пеене и камбанен звън — там се намира будистката молитвена стая, където свещенодействува един от зетьовете — лама. На долния етаж по всяко време на деня се сервира чай. В центъра на всичко това е самият Тенсинг — постоянно зает, сърдечен и може би малко смутен от всичко, което става. Понякога ви се струва, че той говори на няколко езика едновременно. Тъмните му очи искрят. Зъбите му са здрави и бели и ви се набиват в очите, защото той често се усмихва — често, но невинаги. Понякога усмивката

изчезва. Външният свят нахлува в неговото жилище, настойчиво и неумолимо. Тълпите стават твърде големи, натискът твърде силен. Любопитните и поклонниците, завистливите и просителите настъпват към него и сякаш къщата и самият той ще бъдат смазани от техния напор. Имаше случаи, когато тези мъчения ставаха непоносими и веднъж Тенсинг припадна и сериозно заболя. Оттогава напрежението поотслабна, но все пак от време на време то приема предишните си размери. В такива моменти човекът от Еверест бързо се променя. Непринудеността се превръща в напрегнатост. Устните му се свиват. В очите се прокрадва погледът на преследван звяр. Струва ви се, че в следващия миг той ще се обърне и ще избяга нагоре по близкия планински склон като „страшния снежен човек“.

Тенсинг заплаща цената на славата, и то напълно. Ако се изразим с неговите думи, той е животно в зоологическа градина, риба в стъкленица. И ако стъкленицата го показва ярко за всеобщо наблюдение, тя също го държи като затворник. Другите шерпи, неговите стари другари, ходят на все нови и нови експедиции, но той вече не отива с тях. Сега той живее по-добре от тях, но същевременно и по-зле — всред тълпата и врявата той е самотен. Той плаща не само за славата, но и за това, че е именно такъв човек, какъвто е. Ако беше по-малко интелигентен и по-малко чувствителен, той щеше да бъде по-щастлив.

Подобно на повечето негови сънародници Тенсинг няма образование. Но неговите познания за света и хората, неговата възприемчивост и непогрешимост на съжденията могат да засрамят много хора, преминали всички степени на образование. Това особено ярко се проявява в неговото отношение към политиката и към различните опити да го използват за разни цели след връщането му от Еверест. Той не желае да бъде привърженик на каквато и да било кауза или пропаганда, на расовия шовинизъм или кресливия национализъм. Какъвто и етикет да се стараят да му залепят, той си остава по интелект и сърце просто човек.

Животът е пълен със случайности. Има и много случайни герои, малки, обикновени хорица, които се оказват в подходящия момент на подходящото място и на които обстоятелствата поверяват роля на световната сцена. Но шерпа Тенсинг Норгей не е от тях. Всеки, който прочете следващите страници, ще разбере, че неслучайно именно той,

а не друг, се изкачи на Еверест. Някога Уилям Блейк бе писал: „Тигър! Тигър! Ярък пламък...“, но създаденият от неговото въображение цар на горите не светеше по-ярко, отколкото съвременният, живият „тигър на снеговете“. В Тенсинг гори пламък, удивително ярък и чист пламък, който никакъв човешки или природен вихър не може да угаси. Той е запален от мечтата и стремежа, от волята и борбата, от гордостта и скромността и на края, когато целта е постигната, победата извоювана, скромността се оказва на първо място. Когато Тенсинг победи, сърцето му се изпълваше с признателност към Еверест. От бъдещето той очаква само едно — да бъде достоен за Еверест.

Ако това, което написах, създаде впечатлението, че донякъде съм влюбен в Тенсинг, то точно това е моето желание. Разбира се, аз имам отпреди известна слабост към планините и към хората, които ги изкачват, но струва ми се, че дори без тази слабост, дори без да съм слушал за Еверест, аз все пак не можех да не видя редките и забележителни качества на този човек.

Както той самият говори към края, раждането на книгата бе свързано с доста трудности. Огромен лабиринт на формализъм трябваше да бъде преодолян, преди да седнем в онзи оживен дом в Дарджилинг. Но в края на краищата ние се срещнахме. И ето резултатът е пред вас. И независимо от това, каква ще бъде оценката за нашето сътрудничество, аз поне съм доволен, защото нито една работа досега не ми е донасяла такова дълбоко удовлетворение. Не съм броил часовете, които прекарахме заедно, но те бяха стотици — отначало в Индия, а след това в Швейцарските Алпи, където Тенсинг прекара лятото на 1954 година. Когато срещнахме трудности, помагаше ни неговият предан приятел, помощник и преводач Рабиндранат Митра. Но Тенсинг говори сега забележително добре английски и той разказа по-голямата част от своята история без преводач. По своята същина и в пълно съответствие със същината на самия разказвач историята е съвсем обикновена. Във всеки случай, доколкото се простират моите познания, в нея няма фройдовски оттенъци. В едно нещо читателите могат да бъдат напълно уверени: Тенсинг казва това, което наистина мисли и чувства, независимо дали говори за хора, планини или бог. Планините и бог, както скоро ще откриете, имат за него съвсем не случайна връзка и вътрешното сливане на Тенсинг с тях през целия му живот е било така тясно, че понякога изглежда почти невъзможно да ги

различите. За него високите върхове са места за поклонничество. Но те са и роден дом. На тях той принадлежи. Когато тялото му се приближава към планинските върхове, душата му се приближава до бога.

„Какво кара хората да изкачват планините?“ — гласи древният въпрос. И много поколения на Запад са се мъчили да намерят отговор. Що се отнася до Тенсинг, всякакви усилия са безпредметни. Никакви думи не са необходими, защото целият му живот е отговор.

С това свършват уводните бележки на записалия следващите редове. Време е той да изчезне и Тенсинг да разкаже своята история. Тя е история на герой — не случаен, не измислен, а истински герой. Но мисля, че има и нещо друго, нещо повече от това. Това е историята на член от нашето човешко семейство, с когото всички можем да се гордеем.

Джеймс Рамзей Улман

[1] Тенсинг няколко пъти е променял правописа на своето име, но обещава, че този ще бъде последният и официалният. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.